

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΚΩΝ
ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΑΝΚΑΘΙΣΤΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΚΩΝ
ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΑΝΚΑΘΙΣΤΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1952

Ε.Υ.Δ. Π.Ε. Κ.Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Λίγο καιρό μετά το θάνατο του ποιητή έγραφα στη «Νέα Έστια»: «Όταν γνωρίσει κανείς την πλούσια και πολύχρωμη φύση της Λευκάδας, καταλαβαίνει πολύ καλά, από πού έχει την πρώτη άφετηρία της, πλουτισμένη κατάπιν με τη γνωριμία άλλης σχεδόν της Έλληνικής φύσεως, ή λυρική περιγραφικότητα του Σικελιανού κι' ή άμεση αίσθηση άπ' αυτόν του τοπίου, των ανθρώπων, των αντικειμένων. Γι' αυτό και τον θυμίζει τόσο τ' ωραίο νησί του Ίονιου, πού χαίρεται το χάδι της Εύρωπαϊκής θάλασσας διακριτικά άκουαπισμένο πάνω στα τραχεία βουνά της ήπειρωτικής Ελλάδας. Στα Έπτάνησα σ' ίγουν Εύρώπη και Έλλάδα και πού πολύ σμίγουν στη Λευκάδα. Έλληνας κι' Εύρωπαίος ποιητής ο Σικελιανός. Νوستαλγός του πατρικού χωμάτου, νέος άκόμη, αλλά προφητικά ώριμος κι' όλοκληρωμένος ποιητής, τραγουδεί την ώμορφιά της πατρίδας». Και πρόσθετα: «Κι' αυτά όλα χωρίς κανένα τοπικισμό, χωρίς καμμιά κακή ήθογραφία, χωρίς στένεμα κανένα. Άπρόσωπα, γενικά, δοσμένα με τό βάθος των συμβόλων και την άπλα και την πολυχρωμία των μεγάλων πινάκων. Όπως γίνεται πάντα στους άληθινούς ποιητές, πού γερά στερεωμένοι στο πάτριο χώμα ύψώνουν τό κορμί πρós τον πλατό ούρανó του κόσμου».*

Όσον ó καιρός περνά και ή ανάμνηση της προσωπικής γοητείας του Σικελιανού χάνεται στην άτεγκτη σκίαση του χρόνου, ή αναζήτηση της συνδέσεως του ανθρώπου με την Έλληνική φύση ύποχωρεί μπρός στην προσπάθεια αναζητήσεως της μονιμότερης συνδέσεως του ποιητικού του έργου με τό πάτριο χώμα. Αυτή την αναζήτηση επιδιώκει τό μικρό τούτο μελέτημα.

Σπάνια, νομίζω, Έλληνας ποιητής έζωγράφισε με τόσο άδρή δύναμη τόν πόθο του για τη βαθειά γνωριμία και τόν άγωνα του για την έπαφή με τό χώμα της πατρίδας, όσον ó Άγγελος Σικελιανός. Όλο τό ποιητικό του έργο πάλλεται άπ' αυτή την τρεμάμενη έπιθυμία της έπαφης με την Έλληνική γη και σέ όλη την ήρωική διαδρομή της ποιήσεώς του, άπ' τό ξεκίνημα με τόν θαυμαστόν εκείνον «Άλαφροΐσκιωτο», έως

τόν τερματισμό της με την ύστατη προσπάθεια ν' άπλωθει στον εύρύ χώρο της τραγωδίας, σέ κάθε στιγμή κοπώσεώς του ó ποιητής θά έπικαλεσθεί τη βοήθεια της γης του:

Βόηθα με, Γή· τό μόχτο Σου στο μόχτο μου στραγγίζω.
Σάν τόν Άνταίον άν λόγισα, καθώς αυτός σέ άγγίζω.

Στόν «Πρόλογο στη Ζωή», στο ποίημα «Πρώτη γνωριμία μου με τη γη μου», ή λαχτάρα του ποιητή για τό πάτριο χώμα ζωγραφίζεται με μιá ένταση σχεδόν έξαλλη, αλλά και ή στέρεη σύνδεση μαζί του με μιá γαλήνια βεβαιότητα:

Ω γη μου,
για να σέ γνωρίσω μέσ στα σπλάχνα μου
δέν έκαμα καθώς ó βασιλιάς της γης του Νείλου,
· · · · ·
άλλ' όλος τρέμοντας,
σάν τό άλογο πού, σκάβοντας όλοένα με τό πόδι του,
ξάφνου ένοιωσε κάτω από τό νύχι του
τό κεφαλάρι όλόκληρο π' άναπήδαε -
τη βαθειά Ίπποκρήνη! -
κι' από τότε όπου σταθεί σκαλίζει
άδιάκοπα άνυπόμονο,
γυρεύοντας να πει
όχι από τρεχούμενο νερό πού τό είδε ó ήλιος
ή πού γέμισεν ασάλευτο τη γούρνα,
άλλ' από κείνο όπου κατάβαθα χωμένο
νοιώθει πώς χορεύει μόνο
πρός τη δίψα του,

έσταμάτησα σέ κάθε σπιθαμή σου
όλος τρεμάμενος, μυρίζοντας, ρωτώντας,
σκάβοντας,
όσο, πού στέρεα διάφανη έγινες για μένα
στέρεα,
κι' όμως αλλάζοντας την όψη και του πλούτου σου
[τό βάθος
όπως ó ούρανός!]

Τό πόσο πραγματικά «στέρεα διάφανη» στάθηκε για τόν Σικελιανό ή Έλληνική φύση και πόσο έδέθηκε με την ποίησή του - «τιτάνια ζύμη του κορμιοϋ μου, του ίδιου μου του άκοίμητου μυαλοϋ», ό ίδιος έτα την άποκαλεί—τό φανερώνει όλο τό έργο του, πού σχεδόν σέ κάθε στίχο του ίριδίζει τό λαμπρό φώς αυτής της γης, και πού τέ χαρακτηρίζει μιá βαθύτατα έλληνική φυ

* Βλ. «Νέα Έστια» τεϋχος 577, σελίς 941 «Η Λευκάδα και ó Σικελιανός».

σιολατρεία καὶ μιὰ καταπληκτικὴ αἰσθησις τῆς μυστικῆς ὡμορφίᾳς τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ὡμορφίᾳς, ποῦ ὁ ποιητὴς τὴν ἐδρεψε ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια ἐκεῖ στὴν πάντα νοσταλγημένη μικρὴ πατρίδα, τὴ Λευκάδα, ἕως τὴν ὑστατὴ ὥρα τῆς αἰώνιας ἀναπαύσεώς του στὸ χῶμα τῆς Ἀττικῆς.

Παιδί σχεδὸν ἀκόμη, σὲ κείνον τὸν καταπληκτικὸν προάγγελον τῆς μελλοντικῆς δημιουργίας του, στὸν «Ἀλαφροσκοιωτο», θὰ τραγουδήσει δοξαστικὰ τὴ γῆ τῆς Λευκάδας :

Καὶ εἶπα, ὅλα γύρω βλέποντας :

«Νησί
ἀβασιλευτὴ στὸ πέλαο δόξα,
ὦ ριζωμένο
στὸ πολύβροο διάστημα
καὶ στοῦ Ὀμήρου τὸ στίχο
λουσμένο,
βυθισμένο στὸν ὕμνο!
Ἄσσο ὄλο δρῦ στὴν κορφή σου,
αἰδερόχορδῃ ἀνάβρα,
ποῦ ἀχνίσαν στὰ σπλάχνα μου ἀπάνω
ὀλοκαύτωμα θεῖο,
καὶ ἡ ἄκρη σου τρέμει σὰ φύλλο
μέσα βροντᾶει ὁ Λευκάτας
μαζώνεται ἢ μπόρα
ξεσπάει μέσ στὸν θεῖον ἔλαιῶνα
τρικυμίζει τὸ πέλαο,
νησί μου·
ἄλλη θροφή ἀπὸ τὴ θροφή μου
δὲ θὰ βρῶ,
ἀπ' τὴν ψυχὴ μου ἄλλη ψυχὴ
ἄλλο κορμί ἀπ' τὸ κορμί μου.

Μόνον ὅταν ἔχει κανεὶς γνωρίσει τὴν πλούσια ὡμορφίαν τῆς Λευκάδας, τὴν παλλόμενῃ πολυμορφίαν τοῦ τοπίου τῆς, τῶν ἀκρογιαλιῶν τῆς τὸ παιχνιδισμα καὶ τοῦ ἔλαιῶνα τῆς τὸ φῶς, αὐτοῦ τοῦ ἔλαιῶνα, ποῦ τόσο συχνὰ ὁ ποιητὴς μεταχειρίζεται τὴν ἀσημένια φυλλωσιά του γιὰ νὰ ἰσκιώσῃ τοὺς στίχους του, μπορεῖ ν' ἀντιληφθεῖ πλήρως, ἀπὸ ποῦ ἔχει τὴν πρώτη πηγὴ τῆς ἡ λατρεία πρὸς τὴν ἑλληνικὴ φύση, ποῦ διαποτίζει τὴν ποίηση τοῦ Σικελιανοῦ. Τὸ λέει ἄλλωστε ὁ ἴδιος, πῶς τὸ πρῶτο ποιητικὸ φτεροῦγιμά του τὸ ἐνοιῶσε στὸ θρυλικὸ ἀκρωτήρι τῆς μικρῆς πατρίδας :

Κι' ἀπ' τὸ Λευκάτα, ἀντίπερα
μαζὶ κι' ἀνάρια ἀνέβαιναν
στὰ γαλανὰ μεσοῦρανα,
ἀνοιχτοφτέρουγοι, ἥσυχα,
θαλασσαῖτοί πλανῆτες.
Ἐλούζανε ἀνεβαίνοντας
τὴ σάρκα τους στὰ ἐφτάφηλα
τοῦ ἀδύναμου τοῦ πόθου
οἱ καταλύτες :

Καὶ οἱ ὄμοι μου ἐχτυπήσανε.
Ὡσὰ φτεροῦγες ν' ἐπλώσε στὸ ἀγέρι
ἢ ἀνατριχίλα, τὸ κορμί μου ἐζόγησε
βαθιά στὸ κρῦο γαλάζιο μεσημέρι.

Στὶς «Ραψωδίες τοῦ Ἰονίου» θὰ τὸ τρα-

γουδήσῃ πάλι τὸ πέλαγος, ποῦ ζώνει τὴν πατρίδα, θὰ τὸ περιγράψῃ μὲ τὴ ζεστὴ καὶ πολυπείρη περιγραφικότητά του, ποῦ, ἐνῶ συχνὰ δίνει τὸ ἀπτό καὶ τὸ συγκεκριμένο, ποτὲ δὲ γίνεται φωτογραφία ἢ ρητορεία, ἀλλὰ πάντα δονεῖται ἀπὸ λυρισμὸ κι' ἀπὸ τρικύμισμα ἀληθινῆς ποιητικῆς εὐαισθησίας καὶ πάντα μὲ τῆς σπάταλα πλούσιας παρομοιώσεως τὸ στόλισμα, καταλήγει σὲ ζωγραφικὸ πῖνακα :

Γλαυκὸ τὸ Νήρυτον· τὸ δρῦ θαμπὸ ποῦ γαλανίζει
δὲ ριχνεὶ σκιά στὴ θάλασσαν, ἀσάλευτὴ ἀπὸ κάτου.
Στὴ λίμνη ἀποκαρώσανε σάν ἀσπροι ἀνθοὶ κι' οἱ
γλάφοι.
Μὰ τὸ ξεφτέρι κρέμεται σὲ δύο φτερά καὶ τρέμει
μέσ στὴ γαλάζιαν ἀβυσσο, πῶς τρέμουνε δυὸ φρούδια
γρημμένα ἄμα ζυγιάζουνε μιὰ συλλογὴ παρθένα...

Κι' ἐπνεε μαγιάτικος βοριάς στὸ Ἰόνιο χτές, κι' ἀκόμα
τὸ κύμα εἶναι σάν κρούσταλλο, κι' ὁ ἄμμος δὲν ἀχνίζει,
καὶ λαγαρός κι' ἀσάλευτος ὁ ἀγέρας τοῦ ἔλαιῶνα.
Μηδὲ καπνίζουνε οἱ ἐλιές μιὰν ἀχνη πρὸς τὸν ἥλιο.
Καὶ λές ποῦ χύθη ἡ θάλασσα τὴ νύχτα μέσ στὸν κάμπον
ἀπ' τὸ μαγιάτικο βοριά, καὶ πάλε πίσω ἐσύρτη,
τὴν πεταλοῦδα ἐπλάνεψεν ἀπ' τοὺς ἀφρούς ἀπάνω...

Τὸ ὕμνημένο πέλαγος θὰ γίνῃ γιὰ τὸν ποιητὴ παλλόμενος ρυθμὸς ζωῆς καὶ ἡ γειτονικὴ Ἡπειρος θὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ἀντρικία καὶ λιτὴ ἔκφρασή τῆς, ὥστε τὸ τραγούδι του νὰ εἶνε πάντα ἀρμονικὰ ἰσοζυγισμένο :

... καὶ στὴν ψυχὴ μου
νὰ ἔναι ὁ ρυθμὸς ἀσίγητος τοῦ Ἰονίου. πῶς, σάν πέφτει
ὁ ἀγέρας, πλέον γαλήνιο καὶ πλέον ψηλὸ τὸ κύμα
σηκώνει ἢ φουσκοθαλασσιά, πλάνο καὶ βοῆ γεμάτο...

Νὰ συγκεράσω ἐλόγιασα μὲ μιὰ βουλὴν ἀντρικία
καὶ τῆς Ἡπειροῦ τοὺς γυαλοὺς καὶ τοῦ Ἰονίου τοὺς
ἰάμμους,
ἢ τὰ κουπιά μου λάμνοντας φτερά, χωρὶς ἀγῶνα,
ἢ ἀγαλινὰ κολυμπιστῆς, σὲ ἡλιόλουστα ταξίδια...

Ἐπιπλέον, ὡς ἔχεται ἐπισημασθῆναι, ἡ ἀγάπη τοῦ Σικελιανοῦ πρὸς τὴν πατρίδα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὀλοκληρῆ, πάλι θὰ μᾶς τὸ πεί πῶς στὴ νοσταλγημένη γῆ τῆς Λευκάδας πρωτογνώρισε τὴ σοφία τῆς ποιήσεως :

Βέβαια,
σὲ κάποιαν ἄκρη τῆς Λευκάδας
δοῦ τα χαλκικά εἶνε καθάρια,
τελειωμένα ἀπὸ τὸ κύμα σάν αὐγὰ περιστεριοῦ
σὲ πρωτογνώρισα,
ἐφηβόκορμη, ἀλαφρόγνωμη Ἀθηναῖ!

Στὴν «Ὡδὴ στὸ Βαλαωρίτη», ποῦ, κατὰ μιὰ ἀξιοπρόσεχτη, ἀλήθεια, ἀναλογία κι' ἐπίδραση ὁ Σικελιανός, ἀσυναίσθητα βέβαια, πλησιάζει κάπως πρὸς τὴ ρητορικὴ μεγαλοστομία καὶ πρὸς τὴν κάποιαν εὐκολοστοιχογραφία τοῦ ἄλλου μεγάλου Λευκαδίτη, θὰ φανερώσῃ πάλι τὴν ἀγάπη του καὶ τὴν περηφάνεια του γιὰ τὸ νησί τῆς γεννήσεώς του, ὑμνώντας τὸν ἀλησμόνητο βάρδο τῆς

Μαδουρῆς, ποῦ τόσο σφιχτά ἐδέθηκε, σὲ δλὴ του τῆ ζωῆ ἐκεῖνος, μὲ τὴ Λευκάδα :

Καὶ νά· Ἄι Πέτρος, Δράγανο, Νυδρί, Καρύαι, Σφακιώτες,
 ὄθε καλόβι καὶ χωριό, μετόχι καὶ κελλάι,
 ὄλοι πιστοὶ τοῦ Λόγου Σου κινήσανε στρατιώτες
 γιὰ νὰ χαροῦν τῆς ὄψης Σου τὴ μέση ἀνατολή.
 Τί, κάποια μέρα στύλωσες στὴ μέση τους τὸ Νόμο,
 κι' εἶπες : «Λευκάδα, δλάκερη στὰ στήθια μου χτυπᾶς.
 Δεῖλια δὲ θά'χεις μέσα Σου, δὲ θά'χεις ἔγνοια ἢ
 (τρόμο...
 Μὲ τὴν καρδιά ποῦ Σου ἔρεψα θά μάθεις ν' ἀγαπᾶς»

Τέλος στὴ «Λευκαδίτικη Ραψωδία», στὸ ἀποσπασματικὸ ποίημα, ποῦ βέβαια λογά-
 ριαζε νὰ τὸ ἀπλώσει ὁ ποιητὴς πολὺ πέρα ἀπ' ὄσο πρόφτασε νὰ σαρκώσει ἀπ' αὐτὸ στοὺς λίγους στίχους τοῦ ποῦ τέλειωσε, δεί-
 χνει πολὺ ποιητικώτερα, παρὰ στὴν «Ὁδὴ στὸ Βαλαωρίτη» πὼς εἶναι ἀληθινὸς Λευ-
 καδίτης, θρεμμένος μὲ τὴν ποίηση τοῦ «Φω-
 τεῖνου».

Ἄντρες ὄρτοί στ' ἀλέτρια τους καλόγνωμοι ὄργωτῆδες
 γυναῖκες ποῦ βυζαίνονταν μὲ τὰ βυζιά στὸν ἥλιο,
 ὄλοι σταθήκανε νὰ ἴδουν τὸν ἀξιο ἀλογολάτη...
 Κι' ὡς στέκει ἀνάερο τὸ τσαπί, γλιστράει τὸ

κλαδευτήρι,
 οὐντας περνᾶνε οἱ γερανοὶ ἀπάνω ἀπ' τὰ χωράφια
 κι' ἡ ἀργατιά στὸ φτέριασμα σηκώνει τὸ κεφάλι
 καὶ χαιρετάει τὸ διάβα τους μὲ τὴν καλὴ τὴν ὠρα,
 ἅμοια οἱ σκαφτιάδες στάθηκαν κι' ἀγνάντια οἱ

ζευγολάτες,
 νὰ ἴδουν τὸ νιὸ ποῦ διάβαινε καβάλα στ' ἀλόγο του...
 Κι' ὡς χρυσοπούλι πέτεται πλάι στοῦ πέλαιου τὸν

ὄδχο,
 καὶ πότε γράφει στὰ νερά μὲ τὸ φτερό στεφάνια,
 πότε χιμᾶ σαίτεύοντας τὴν πελαγίσια πέτρα,
 ὄμοια ἐπερνοῦσε τὴν πλαγιά κι' ἀφάνιζε τὴ στράτα...

Ἄλλ' ἂν ἡ Λευκάδα στάθηκε ἡ πρώτη
 πηγή ἐμπνεύσεως τοῦ Σικελιανοῦ, κι' ἀπὸ τὰ
 παιδικὰ του χρόνια τὸν οἰκέωσε τόσο μὲ
 τὴν ὄμορφη τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως, ὥστε
 νὰ τὴν αἰσθάνεται ζωντανά καὶ ἀμεσα καὶ
 νὰ τὴν ἀφομοιώνει στὴν ποίησή του ὄχι ἐ-
 πιφανειακά, ἀλλὰ μὲ λυρικὸ κραδασμὸ ἀ-
 συνείθιστο, ἢ γνωριμιά του καὶ ἢ οὐνεσῆ
 του μὲ ἄλλους Ἑλληνικοὺς τόπους ἐπλάτυ-
 νε τὴ ματιά του, τὸν ἐπλησίασε πρὸς μιὰ
 καθολικὴ ἀποδοχὴ ὄλης τῆς Ἑλληνικῆς ὄ-
 μορφιάς, τοῦ ἐπέτρεψε νὰ κορφολογῆσει ἀπ'
 τὰ βουνά, τοὺς κάμπους καὶ τ' ἀκροθαλάσ-
 σια τῆς Ἑλλάδας, ὄ,τι ποιητικώτερο μπερεῖ
 νὰ δώσει στὸν ποιητὴ ὄ τόπος του. Εἶχεν
 ὄλλῶστε ὄ Σικελιανὸς μιὰ δαιμόνια ἰκανό-
 τητα νὰ χαιρέται σὰν ἀνθρώπος πρῶτα καὶ
 σὰν ποιητὴς ὄστερα, τὴν ὄμορφη τῆς φύ-
 σεως τοῦ τόπου του καὶ νὰ ἀπολαμβάνει
 τίς προσφορὲς τῆς ἀκόμη καὶ στίς πιὸ ὄλι-
 κὲς μορφὲς των, κι' ἔτσι νὰ θησαυρίζει ἀπο-
 θέματα ἐντυπώσεων, συγκινήσεων, παρατη-
 ρήσεων, ἐμπειρίας, ποῦ κατόπιν ἐχύνονταν

ἀφειδώλευτα στὸ στίχο του κι' ἐγίνονταν
 ποιητικὴ εἰκόνα ἢ περιγραφή ἢ παρομοίω-
 ση, ἢ θαυμαστὴ παρομοίωση, ποῦ κάποτε
 κάποτε φτάνει νὰ στεναῖζει κάτω ἀπὸ τὸ βά-
 ρος τῆς τὸ τραγοῦδι του. Ἐταξίδεψε σὲ δλὴ
 σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, τὴν περιηγήθηκε ὄσο
 λίγοι Ἑλληνες ποιητὲς καὶ μάλιστα τὴν πε-
 ριηγήθηκε ὄχι ὄπως ἄλλοι ἀνθρώποι τὸν
 γραμμάτων μὲ ἀναγκαστικὰ ἐπαγγελματικὰ
 ταξίδια, ἀλλ' ἀνετα, ἀρχοντικά, ἐλεύθερα,
 μόνο σὰν ποιητὴς, ποῦ μετακινεῖται γυρεύ-
 οντας τὴν ὄμορφη καὶ τὴν ἀπόλαυση. Ἄ-
 ξίζει, πρὶν προχωρήσουμε πέρα ἀπ' τίς «Ρα-
 ψωδίες τοῦ Ἰονίου», νὰ μεταφέρουμε ἐδῶ
 λίγους στίχους ἀπὸ τὸ ποίημα «Δεῖπνος»,
 γιὰ νὰ φανεῖ ἀκριβῶς πὼς ἤξερε ὄ Σικελια-
 νὸς νὰ τυλίγει μὲ τὸ μαγνάδι τῆς ποιήσεως
 καὶ νὰ ζωγραφίζει λυρικά καὶ εὐφρόσυνα
 καὶ τὰ πιὸ ὄλικά πράγματα τῆς Ἑλληνικῆς
 ζωῆς :

Στὸ δῶμα, ἀπάνω στὸ βουνόν, ἔτοιμος εἶν' ὄ δεῖπνος.
 Γλυκὸ εἶναι τοῦ λαβιοῦ τὸ φῶς σὰν τὸ γλυκὸ καρπὸ

[του,
 θροφή στὰ μάτια, μὲ γλαυκὴ στὸ χάλκωμα τὴ ρίζα...
 Σὰ γαλήνὸς ἀστερισμὸς στὸ σπῖτι ὄ λυχνοστάτης.
 Καὶ τὸ τραπέζι μὲ λινόν εὐωδισμένον ἐστρώθη,
 ἀπάνω του οἱ χλωροὶ καρποὶ ἀπάνω κ' ἡ κερήθρα,
 κ' ἡ ἐλιά γλυκιὰ στὰ στόματα, καθὼς τὸ φῶς στὰ
 [μάτια.

ὄπου ὄ τόπος τὸν τραβοῦσε περισσό-
 τερο, ἐρίζωνε γιὰ κάμποσο καιρὸ σὰν σὲ
 μιὰ νέα πατρίδα. Καὶ μὲ τὴν εὐκολία, ποῦ
 τοῦ ἐπέτρεπε παλιότερα ἢ ὄλικὴ ἀνεση, ἀλ-
 λά καὶ πάντα ἢ γνήσια ποιητικὴ ἀμεριμνη-
 οῖα, συχὰ ἐδένονταν μονιμώτερα μ' ἔναν
 τόπον, ὄπως μὲ τὴ Σικιά τῆς Κορινθίας,
 τοὺς Δελφοὺς, τὴ Σαλαμίνα, τὰ τελευταῖα
 χρόνια μὲ τὴν Κηφισιά. Καὶ παντοῦ ἐκούρ-
 σευε τὴν αἰσθητικὴ καὶ τὴν ὄλικὴ ἀπόλαυση
 γιὰ νὰ τὴν κάμει ὄστερα ποίηση ἀληθινή :

Μ' ἔν' ἀσθηστο χαμόγελο ἤρα ὡς ἐσᾶς, Δελφοί!
 ὄ πετρωτὸς ἀνήφορος, ποῦ μῄφεγγε στὰ σκότη
 τῆς νύχτας ὄπου ἀνέβαινα τὴν τρομερὴ κορφή,
 δὲν εἶδε, ἀπ' ὄτε ἐσώριασε ἢ αὐλή σας, τέτοια νιότη!

Σὰν πλάτανος ἐσειόντανε μὲ τ' ὄστρα ὄ οὐρανός·
 κι' ὄστραφτε ἀπάνου ὄ Παρνασσός ὡς μὲ τὸ πέλαο
 [κάτου,
 κι' ἀπ' τ' ὄστρα κι' ἀπὸ τ' ὄστραμμα ὄ νοὸς μου ὄ
 [φωτεινός
 ἔβλεπε πέρα ἀπ' τῆς ζωῆς τὴ μοῖρα ἢ τοῦ θανάτου...

Κι' ἀπ' τὴν κραυγὴ τοῦ γερακιοῦ στὴν ἀγρία
 [λαγκαδιά
 ποῦ ἐχίμα ἀπὸ τὰ πετρωτὰ σὸ πρῶτο χαραμέρι,
 ὡς μὲ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἐλατου τὴν τρίσβαθη εὐωδιά
 ποῦ πλήθαινε ἀπόβροχο τὸ αὐγερινόν ἀγέρι,
 ὡς μὲ τὸ νέφι ποῦ β'ρεξε περαστικὸ, σὰ δρὸ
 ποῦ στάει σ' αἰφνίδιο ἀνέμισμα τὴν αὐγινὴ δροσιά
 [του
 τὸ νοῦ μου στὸν ἀνήφορο γητέφαν, γιὰ νὰ βρεῖ,
 γαλήνιος, τὴν ἀληθινὴ θεϊκὴ κορμωσσοῖα του

καὶ νὰ σταθεῖ προσμένοντας νὰ δεῖ μὲς στὴ σιγή
τὸν ἴδιο Ἀπόλλωνα ἀξάφνα στὸν Παρνασσὸ νὰ
(βγαίνει)
κι' ὄλος ὁ ἀγέρας νὰ σειστεῖ στὴν πλάση ὡς μιά πηγὴ
ποῦ τῆς ταραίζει τὰ νερά μιά Νύφη διψασμένη.

Οἱ παραπάνω στίχοι ἀπὸ τὸν «Δελφικὸν

τῆ ζεστή, τῆ θηλυκὴ ὠμορφιά τῆς Πελοπον-
νήσου :

Βαριά τὰ χόρτα ἰδρώνανε στὴν ἀψηλὴν ἀπανεμιὰ
τὸ θυμωμένο γάλα,
κι' ἀπὸ τὰ κλήματα τὰ νιά, ποῦ τῆς πλαγιᾶς ἀνέβαιναν
μακριά-πλατιά τὴ σκάλα,

Ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς 45 χρονῶν.

Ἕνα, ὄχι ἀπὸ τὰ καλλίτερα ποιήμα-
τα, ὅμως ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ γιὰ τὴν κα-
τοπινὴ στροφὴ τοῦ Σικελιανοῦ πρὸς τὴ Δελ-
φικὴν ἰδέα, ποῦ ἀρκετὸ καιρὸ τὸν ἐκράτησε
μακριὰ ἀπ' τὴν κύρια ποιητικὴ δημιουργία
του, δίνουν ἔντονα τὴν τραχειά, ἀλλὰ πνευ-
ματικὴ φυσιογνωμία τῶν Δελφῶν, ὅπως τὸ
παιγνῶστο ἐκεῖνο «Θαλερό» δίνει ἐξοχα

σουρίζανε οἱ ἀμπελουργοὶ φτερίζοντας, ἐσειόντανε
στὸν ὄχτο οἱ καλογιάννοι,
κι' ἄπλωνε ἀπάνω στὸ φεγγάρι ἢ ζέστα ἀραχνοθφαντο
κεφαλοπάνι...

Τὸ ἴδιο στὸ ἐξαίσιο ἐκεῖνο «Ἀττικὸ» δι-
νει ὁ Σικελιανὸς ὅλη τὴ φωτεινὴ αἰθρία, τὴν
ὄνειροφαντασιά, τὴ μυστικὴ χάρη, τὴν αἴσιο-

δοξία τοῦ τοπίου τῆς Ἀττικῆς καὶ μάλιστα ἐδῶ ὄχι ἄμεσα, ἀλλὰ ὅπως καταστάλαξαν στὸ βάθος τῆς ψυχῆς του γιὰ νὰ δροθῶν πάλι μετουσιωμένα σὲ ποιητικὸ δραματισμὸ :

Ἄχι, δὲν εἶνε χίμαιρα
νὰ καβαλᾶμε τ' ὄνειρο τὴν θεϊὰν ἐποῦτη μέρα
ποῦ ὄλα, ὄρατὰ κι' ἀόρατα, κι' ἐμείς καὶ οἱ ἥρωες
[κι' οἱ θεοὶ
στὴν ἴδια ὁρμᾶμὲ μέσα αἰώνια σφαῖρα !

καὶ τέλος, στὸ ἐπόμενο ὀπόσπασμα ἀπ' τὸν «Ἀλαφροσκοκίωτα» ζωγραφίζει συγκινημένα ἕναν ἀπ' τοὺς πρῶτους χαρακτηριστικοὺς χώρους τῆς Ἀθήνας, τὸν Κεραμεικὸ :

Ἰερέ, ἰερέ Κεραμεικέ·
βαθιά σου βόγκει μιά πηγή,
στὸ γαληνὸ σου σήκωμα
μὲ ἀφροὺς βαθιά διαβαίνει.
πλένει τ' ἀντρίκεια κόκαλα
τοῦ καβαλάρη τοῦ ἀττικοῦ,
καὶ στῶν ἡρώων τὰ σκέλεθρα
χῶμα ποτὲ δὲ μένει.

Ἰερέ, ἰερέ Κεραμεικέ,
στῆς Ἰγνησῶς ἀκούμπησα
τὰ γόνατα τὸ μέτωπο,
καὶ φάνη μου ποῦ ἀνάλαφρα
καὶ τρίςβαθα ἀνασαίνει,
ὡσάν τῆ μυστικῆ ὁμορφιά
ποῦ χύνουνε ἀνασαίνοντας
μὲς στῆς χλωμάδας τους τὸ φῶς
σάν ἄστρα οἱ πεθαμένοι.

Πόσο λιτά, πόσο διακριτικὰ ὁ συνήθως μεγαλόστομος ποιητὴς, δίνει τὴ συγκίνησή του ἀπ' τὴ θέα τῆς κλασσικῆς ὠμορφιάς τῆς Ἀθηναίας κόρης τῆς δεμένης αἰῶνες τώρα μὲ τὸ χῶμα τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ πόσο γαλήνια, μὰ συγχρόνως καὶ ριγηλά, εἰκονίζει τὴν ἀκίνησιὰ τοῦ θανάτου, ποῦ ἡ γῆ τῆς Ἀττικῆς κάνει, ὅσο εἶνε βολετό, λιγώτερο βαριά, μὲ τὴν παρομοίωση τῶν πεθαμένων πρὸς μακρινὰ ἄστρα, ποῦ φαίνονται ν' ἀνασαίνουν!

Μὰ κι' ἀπὸ τόπους, ποῦ δὲν τὸν κράτησαν πολὺ, ὁ Σικελιανὸς θὰ ἐμπνευστεῖ τραγούδια θαυμάσια. Πῶς δίνουν τῆς Θεσσαλίας τὴν καρπερὴ ὠμορφιά αὐτοὶ οἱ στίχοι!

Ἔ Θεσσαλία κι' ἀνόργωτη εἰς' ἀκόμα !
Καὶ τὰ καματερά σου μουκανιῶνται
ὀργώνοντας ἀδρά τὸ πλούσιο χῶμα,
ποῦ μέσα του ἀθησαύριστα κοιμῶνται
τὰ τρίςβαθα ἀγαθὰ καὶ τὸ καθένα
ἀποσταμένο ὡς καταγίς πλαγιάσει,
στὴ δειλινὴ ἀπλωσιά σου ἀναπαμένα
σὰ θησαυροῦ εἶνε φύλακες σὲ πλάση
ποῦ εἶν' ὄλα λιθωμένα, μαγεμένα !

Ἄλλ' ἀκόμη καὶ σὲ Ἑλληνικοὺς τόπους ποῦ καθόλου ἢ ἐλάχιστα τοὺς γνώρισεν, ὁ Σικελιανὸς εἶχε πιά τὴ δύναμη καὶ τὴν ἀσκηση νοερά νὰ μεταφέρεται. Καὶ εἶνε χα-

ρακτηριστικὴ αὐτῆς τῆς ποιητικῆς του δυνάμεως ἡ βεβαίωση, ποῦ ὁ ἴδιος μᾶς δίνει σὲ κάποιον γράμμα του πρὸς τὴ Διαλεχτὴ Ζευγῶλη, σταλμένο ἀπὸ τὴν Ἐλευσίνα στὴν Ἀπεΐρανθο τῆς Νάξου τὸ Νοέμβρη τοῦ 1931, πῶς κάποτε γιὰ πολὺν καιρὸν, ὅπου κι' ἂν βρισκόνταν, στοχάζονταν τὴ Νάξο.

Ἀξίζει νὰ μεταφερθεῖ ἐδῶ ὅλη ἡ σχετικὴ περικοπὴ τῆς ἐπιστολῆς, γιατί εἶνε μιά σημαντικὴ μαρτυρία τῆς πλούσιας φαντασίας τοῦ Σικελιανοῦ καὶ κυρίως τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐδούλευε τὰ ποιήματά του: «... Βρίσκω μιά διεύθυνσή Σας «Ἀπεΐρανθος Νάξου». Πῶς χαίρομαι νᾶστε ἀπὸ κεῖ! Τ' ἀγαπῶ τόσο τὸ νησί αὐτό—ποῦ τ' ὄξησα κάποτε—καὶ τὸ ζῶ ὀλοένα μὲ τὸ νοῦ. Τόσο, ποῦ κάποτε γιὰ καιρὸ σάν ἔγραφα στοὺς φίλους μου ἀπ' ὅπου κι' ἂν βρισκόμουν ἀρχίζα βάνοντας, γιὰ παράδειγμα, τὴ διεύθυνσή μου ἔτσι; ἄς ποῦμε, «Ἀθήνα (καθ' ἄπλωσιν Νάξου)»... Τὶς νύχτες ποῦ ξαγρύπνησα κυττάζοντας στὸ σκοτεινὸ ἀκρογιάλι, τὰ μεγάλα κύματα νὰ σπᾶνε μὲ πλατιοὺς ἀφροὺς καὶ μὲ τὸ τραγικὸ Νίσουρο ἀπὸ πάνω, δουλεύοντας μὲς στὸ μυαλό μου, τὸ ἔτοιμο τώρα, ἀλλὰ ποῦ θὰ μείνει ἀκόμη κάμποσον καιρὸν ἀνέκδοτο Μυστήριό μου «τῆς συνάντησης τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Ἀριάδνης»...».

Ἔτσι λοιπὸν γίνονταν κάθε φορὰ ἡ μυστικὴ ἐπεξεργασία τοῦ μελλοντικοῦ ἔργου τοῦ Σικελιανοῦ, μὲ τῆς ζωντανῆς γνωριμιᾶς τὸ κέντρισμα, ἀλλὰ καὶ μὲ τῆς νοερῆς «ἀπλώσεως» τὴν εὐκολία. Πόσα χρόνια ἀργότερα θὰ τὴν θυμηθεῖ πάλι τὴν τραγικὴ Ἀριάδνη, τὴν ὥρα, ποῦ τὴν χρειάζεται ὁ στίχος του!

σ' ἄλλου νησιοῦ τὴν ἄκρην ἡ ψυχὴ μου
Ἐσὲ ὀλένα ἀκοίμητη ἀγναντεύει
σάν τὴν Ἀριάδνη στὸ ἔρημο ἀκρογιάλι
τῆς Νάξου μοναχῆ...

Πολὺ ἀργότερα, πάλι θ' ἀναδυθεῖ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς μνήμης ἡ ἴδια συγκίνησι, ποῦ τὸ ζωντάνεμα τοῦ μύθου μὲ τὴ γνωριμιὰ τοῦ τόπου ἀπόθεσε κάποτε δυνατὰ στὴν καρδιά τοῦ ποιητῆ, θὰ πιστοποιηθεῖ ἢ εἰλικρινεῖα τῆς ἐμπνεύσεως. Στὸν «Δαίδαλο στὴν Κρήτη» σχεδὸν ὁμοίως θὰ μνημονεύσει πάλι τὴν Ἀριάδνη καὶ τὴν Νάξο:

Ἀπ' τὸ Λαβύρινθο ἔτσι βγήκαμε... Κι' ὡς τότε
γοργὰ πλευρώνει τὸ Θεσέα ἡ Ἀριάδνη
καὶ λέει του: «Πάρτε με κ' ἐμένα στὸ καράβι
κι ὡς θὰ περνᾶτε ἀπὸ τὴ Νάξο ἀφήσατέ με
μονάχη ἐκεῖ τοῦ νέου Θεοῦ νὰ βρῶ τὸ δρόμο
π' ὅπως ἀκούω τὸ μυστικὸ νησί λατρεύει
τὶ ὅλη ἡ καρδιά μου πρὸς αὐτόν. εἶναι στραμμένη.»

Ὅμως πέραν ἀπ' αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ συγκριμένο περιγραφικὸ ποίημα τοῦ Σικελιανοῦ, πέραν ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐπίδραση, ποῦ ἐ-

χάραξε ἀπάνω του ἡ θερμὴ γνωριμιὰ του μετὴν ἑλληνικὴ φύση, μετὸς ἀνθρώπους της, τὰ ἔργα της, τοὺς νόμους της, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ βαθύτερος τρόπος τῆς ἐργασίας του καὶ ὁ λυρισμὸς του εἶνε γνήσια καὶ ἀπλὰ ἑλληνικὰ. Καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὅπου ἡ ποίησή του πάει κάπως νὰ χάσει τὴ διαύγειά της μετὴς μεταφυσικῆς ἢ τῆς μυστικῆς ἀναζητήσεως τὴν κόπωση, ἡ λιτὴ ἑλληνικὴ φύση θὰ φωτίσει τὸν στίχον μετὰ εἰκόνα:

Στὸ νοῦ τῶν νέων
ἑλλήνων
ὁποῦ λούζεται στὸ
νέο
ρόδινο φῶς βαθιά,
παίζεται κάποια μί-
μησις
τῆς πάλης τοῦ ἀνη-
βου Θεοῦ
τοῦ νέου Ἀπόλλωνα
ὅταν σκότωσε τὸν
Πύθωνα,
ἐνώ, ζαφνικά, ἡ φωνή
τοῦ Κορυφαίου...

Ἔως ἐδῶ ὁ στίχος πάει νὰ χάσει τὴν πυκνότητά του, νὰ γίνῃ χαλαρὸς, ὁμῶς ἀμεσῶς ἢ παρομοίωση, παρμένη ἀπ' τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίρου τῆ διαύγειας, τὸν φωτίζει εἰς ὑλλιακά:

... ἀκούγεται γλυκότερη ἀπ' τῆς πετροπέδικας ὁποῦ χόρεῦει, κελσηδώντας, τὸ πλουμάτο στήθος τῆς στὸν ἥλιον μίαν αὐγὴ πρωτομαγιά!

Ἡ παρομοίωση τῆς φωνῆς τοῦ κορυφαίου μετὰ τὸ κελάιδισμα τῆς πετροπέδικας, τοῦ πουλιοῦ τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν, καὶ ἡ ὠραία εἰκόνα τοῦ αὐγινῶν χοροῦ της, ἰλαρύνουν τὴν ἰδέα τῆς πάλης, ποὺ δίνουν οἱ προηγούμενοι στίχοι.

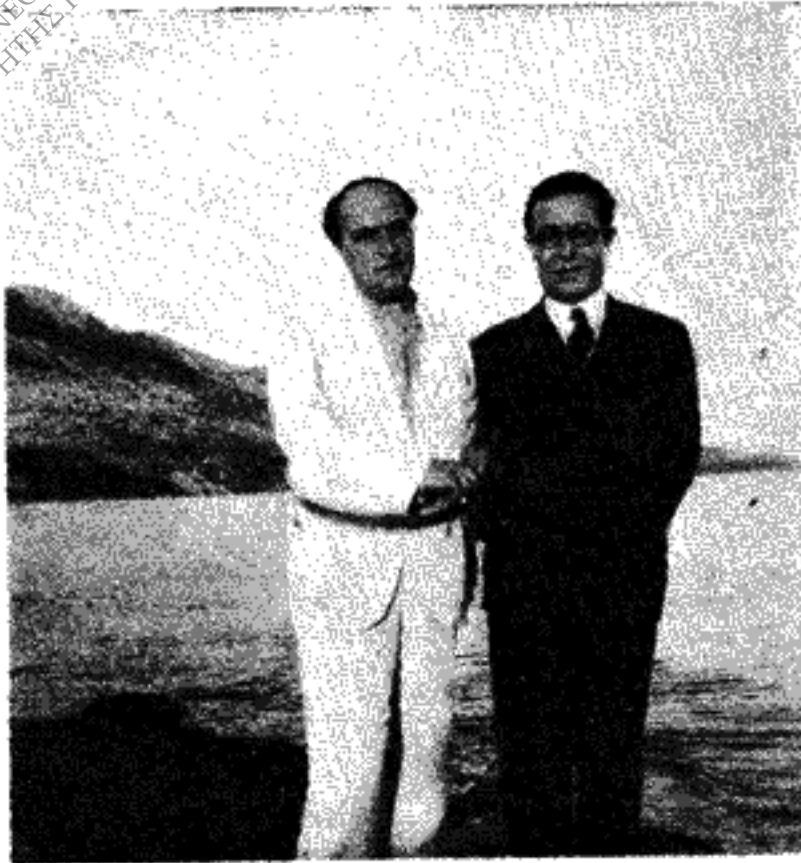
Ἄλλ' ἡ παρομοίωση, ποὺ πάντα χρησιμοποιοῖ ἀφθονά, κατὰ τὸ ἀφταστο Ὅμηρικὸ πρότυπο, ὁ Σικελιανὸς καὶ ποὺ εἶνε μιᾶς βαθύτατης προσωπικῆς ἐμπειρίας καρπός, δὲν παύει ποτέ σχεδὸν νὰ συνδέεται μετὴν ἑλληνικὴ φύση καὶ τὴν ἑλληνικὴ ζωὴ. Μόνον ὁ Ἕλληνας, ποὺ τὴν χάρηκε αὐτὴ τὴ θαυμάσια μακρυνὴ ἀντήχησις, ὁδοιπορώντας κάποιο γλυκὸ δειλινὸ σ' ἔρημο μονοπάτι βουνοῦ τῆς πατρίδας, μπορεῖ νὰ τὴ συλλάβῃ σὲ ὅλη τὴν ὠμορφιά της στὸ στίχο τοῦ Σικελιανοῦ καὶ νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν πείρα του, τὴν εὐαισθησία του καὶ τὴ δεκτικότητά του:

Καθὼς ἀπὸ ἄλλο μακρινὸ χωριό,
ὀλοένα φεύγοντας ἀπὸ τὸ γάμον
οἱ ζυγίτες τῶν παιχιδιῶν,
ποὺ γιόμιζαν τὸ διάστημα
σάν ὄλη ἡ γῆ πίσω ἀπὸ τὸ λόφο
νὰ ἴναι χοροθάλαμος,
ἀκούονται πῶς θαμπά,
κ' ἡ γκάιδα πῶς γυάνε πυκνοὺς τοὺς ἤχους ἀπ' τ' ἀσκή
καὶ πλοβοῖους σὰ μελίσις,
βουίζει ὡς χρυσόμυγα στὸν κάμπου τὴν ὀκνή φωτιὰ
ἔτσι κι ὁ θίασος τῶν μικρῶν θεῶν ἐμάκραινε ἀπὸ μέ;

Ἄξιζει νὰ σημειωθοῦν ἐδῶ ἀπὸ ποιήματα

τοῦ Σικελιανοῦ μερικὲς ἀκόμη παρομοιώσεις, ποὺ δείχνουν καλλίτερα ἀπὸ κάθε κριτικὴ ἀνάλυση, πόσον ὁ ποιητὴς ἐχάρηκε τὴν ἑλληνικὴ φύση καὶ πόσο ἐμπνεύστηκε ἀπ' αὐτήν. Ὁ ἀναγνώστης ἄς τὴν χαρεῖ αὐτὴ τὴν ἐξοχὴ εἰκόνα, ἀπ' τῆς ἑλληνικῆς θάλασσας τὴν αὐγινὴ γαλήνη ἐμπνευσμένη:

Καθὼς ὅταν ἀχνοροδίσαι ἡ πρώτη πυράδα τῆς αὐγῆς τὸ πέλασον ὄλο πηδάει ὀρτὸ στὴν ἡσυχία τὸ φάρι, πρὸς τὴ γαλήνη. ἀπ' τὸ βαθὺ στοιχεῖο τοῦ τὸν ἀέρα ν' ἀνασάνει, καὶ σκιρτώντας ἀστράφτει σάν πετράδι καὶ κάθε ὦρα σαίτεύοντας βυθίζει πάλι κι αὐτὸ εἶν' ὁ μόνος ἤχος τοῦ πελάου

Ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς μετὸν κ. Μιχ. Περιῆδη.

τὴν ἄπλα τὴ βουβή·
ἔτσι κι' ἐμὰς ὁ στοχασμὸς κι' ὁ λόγος
ἔτσι μὰς σέρνει ὁ ἀέρας σας, ὦ Θεοί.

Ἀκόμη αὐτὴν τὴν παρομοίωση ἀπὸ τῆς ναυτικῆς μας ζωῆς τίς εἰκόνας:

Κι' ὅπως, ἀράζοντας μετὰ ὀρμή, γυρίζει τὸ τρικάρτο ὄλο στὸ πλευρό, καὶ τὰ ὀλοφεύσκωτα πανιά, ποὺ ροδοκόκκινα ἀνοίγαν στὸν ἥλιον, ζάφνου ἀπολυμένα δέρονται, χτυπᾶν καὶ σπᾶν στὸν ἀέρα, φεύγοντας μετὰ σκονιὰ σὰ φιλια γοργολύγισα ἀπ' τὰ χέρια τῶν ναυτῶν, ὅμοια καὶ ὁ ὕμνος σ' ἀνοικτὸ λιμάνι τῆς Χαρᾶς!

Ἀκόμη αὐτὴν τὴν εἰκόνα ἀπ' τοῦ φτωχοῦ ἑλληνικοῦ ἀλώνιοῦ τὰ ἔργα:

Καθὼς τ' ἀλώνια ἄλλα λιχνίζουν μετὰ νοτιὰ, μετὰ βοριανέμῃ ἢ μετὰ γιγὸ τοῦ ὄρθρου,

καὶ σιὸ στάρι, ἀνάκατο μὲ πέτρα κι' ἄχυρο,
μπηγμένα τὰ δικράνια ὄρετ'
προσμένονε,
ὡς νὰ πάρει βολικὸ τ' ἀγέρι
ὁμοιο καὶ οἱ ἄνθρωποι
ἄνεργοι
ἀπαντέχουνε ἕναν ἀνεμο,
τοῦ νοῦ τους λυτρωτή!

Καὶ τέλος ἄς τὴν χαρεῖ ὁ ἀναγνώστης αὐτὴ
τὴν παρομοίωση ἀπ' τοῦ περιβολάρη τὸν
κάματο:

Φλόγα τοῦ πόθου,
ποῦ ὁ ἄνθρωπος, καθὼς ὁ ἀργάτης τῶν περιβολίων,
σὸ τέλος σώνεται ἀπὸ τ' ἔρωμα,
ἀπ' τὴ νότι ἀπὸ τὸ χῶμα τους κρατοῦν
καὶ, κίτριος ἀπὸ τὴ θερμῆ,
διβολίζει ἀλόγυρα
ὡς νὰ ἴστρωνε ἕνα τάφο,
μηδὲ βλέπει
τὸ χρυσόνε θησαυρὸ
νὰ δένει ἀπάνωθε του τὸ δροσόφλογο χυμὸ τῆς γῆς
κυρτώνοντες ἢ σπάζοντες
ἀπ' τὰ περίσσιο βάρος τὰ κλαριά!

* *

Ἀλλὰ ἡ ἀναζήτηση τῆς ἐπιδράσεως τῆς
ἑλληνικῆς γῆς σὸ ποητικὸ ἔργο τοῦ Σικελιανοῦ,
ὅπως εἶνε εὐκόλῃ εἶνε καὶ ἀτελεύτητῃ. Καὶ ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ χαρεῖ
αὐτῆς τῆς ἐπιδράσεως τοὺς καρπούς, μελετώντας
τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ αὐτοῦσιο κι' ὄχι ἀρκούμενος
στὴν ἀποσπασματικὴ καὶ κάποτε βέβηλη
παράθεση στίχων σὸ μελέτημα τοῦτο. Ἴσως
μόλις ἡ χρησιμοποίησις ἔστω καὶ τῶν ἀποσπασμάτων
ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ πέρασε ἐδῶ τὸ συνειθισμένο
μέτρο. Μὰ ὅταν ὁ λόγος εἶνε γιὰ ποιητὴ τῆς ἀξίας
τοῦ Σικελιανοῦ, ποῖος μπορεῖ καλλίτερα ἀπὸ τὸν ἴδιο
τὸν ποιητὴ νὰ βεβαιώσῃ τὸ βάρος τῆς προσφορᾶς
του; Οἱ πίνακες τῆς ποιήσεως τοῦ Σικελιανοῦ
προσφέρονται λοιπὸν μόνον μὲ ὄλη τὴ σοφία τοῦ
σχεδίου των καὶ μὲ ὄλη τὴ χάρη τῶν χρωμάτων
τους καὶ οἱ λεζάντες δὲν ἔχουν ἄλλο σκοπὸ
παρὰ μόνον νὰ κρατήσουν τὴν πρώτη στιγμὴ
μπρὸς σὸ ἔργο τοῦ καλλιτέχνη τοὺς λίγους
ἐκείνους βιαστικούς, ποῦ κάποτε προσπερνοῦν
χωρὶς νὰ προσέξουν τὸ θησαυρὸ τὸν ἀπλωμένο
μπρὸς στὰ μάτια τους.

Ὁ θησαυρὸς τοῦ Σικελιανοῦ ἐσωρεύτηκε
μὲ τῆς βαθύτατης εὐαισθησίας του τὴν ἀσκηση,
μὲ τῆς ζωϊκῆς πληθωρικότητάς του

τὴν ἀπόλαυση, μὲ τῆς τόσο ζεστὰ ἀνθρώπινης
ἀναπολήσεως τῶν περασμένων καὶ τῶν βιωμένων
τὴν ἔκφραση. Ἀλήθεια! Πῶς γυρίζει ὁ ποιητὴς
ὕστερα ἀπὸ μιὰς ζωῆς ὀλόκληρης τὴν
πνευματικὴ περιπλάνηση κι' ὕστερα ἀπὸ τὴ
σώρευση τῆς γνώσεως κι' ἀπὸ τὸ κούρσο
τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ὀδύνης, κι' ἀπὸ τὰ
ὄνειρα καὶ ἀπὸ τὴς λαχτάρες, πῶς γυρίζει
τὴν ὥρα τῆς τελειωτικῆς σχεδὸν ὀριμότητάς
στὴν πρώτη ἔκπληξη τῆς παιδικῆς
συγκινήσεως!

Κ' ἡ ψυχὴ ποῦ ἔχε στρέφει στὴν πηγὴ τῆς
στὴν πρώτη τῆς πηγῆ, τὴν κρύφια μνήμη
τοῦ ἑαυτοῦ τῆς, καὶ ποῦ Αἷμα, Λόγος, Πνεῦμα
μιλοῦσαν πλὴν ἀχώριστα βουθία τῆς,
κι' ἂν ἦταν ἡ παλιὰ τραγὴ Σιβύλλα,
ποῦ στοὺς ρυθμούς ἐθράφηκε τῆς πλάσης,
αἰφνίδια ἐσκαπάζονταν μπροστὰ τῆς
τὰ μέλλοντα τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων.
τὴν πρώτην ὄκουσε βροντὴ ἀπ' τὰ βόθη
τῶν οὐρανῶν, λυρόχορδη κ' ἡ πρώτη
πλοτιὰ ἀστραπὴ τῆς ἀνοίξε τὰ μάτια
περίδροσα, νὰ ἴδῃ, κρυμμένο θάμα,
κλεισμένο ἀκόμα στὴν καρδίᾳ τοῦ θάμου
τὸ πρῶτο ἀχνὸ κυκλόμινο μπροστὰ τῆς!

Καὶ τότε μοῦ ξανάφανε τὸ πρῶτο
κυκλόμινο κρυφὸ, μὲς στὴν κουφάλα
τῆς γέρικης ἐλιθῆς, σὸ σπιτικὸ μου,
τὸν κῆπο ποῦ, ὡς μαζώνοντον ἡ μπόρα,
βρῆκα, παιδί, μιὰ μέρα στὴ Λευκάδα...

Αὐτοὶ οἱ στίχοι ἀπ' τὸ ὠραιότατο ποίημα
«Φθινόπωρο 1936» θὰ ἔφταναν στὴν ἀκοή
μου σὰν ἐλαφρότατο καμπανολοῖ μακρυνοῦ
χωριοῦ, ποῦ ἀναγγέλλει στοὺς ξωμάχους
κάποιο θάνατο, καὶ θὰ μοῦ ἔφερναν ἐκείνη
τὴν ἀνεξιχνίαστη τὴν ὥρα τῆς περιπλάνησεως
μου πίκρα, ὅταν, λίγο καιρὸ πρὶν ἀπ' τὴν
τελειωτικὴ σιγὴ τοῦ ποιητῆ, περιδιαβάζοντας
στὴν γκρεμισμένη πολιτεία τῆς Λευκάδας
καὶ στῶν ἐλαιῶνων τῆς τῆς σιγαλιάς,
προσπαθοῦσα μάταια νὰ βρῶ κάποια ἴχνη
ἀπὸ τὸ ἄλκιμο νεανικὸ περπάτημα τοῦ
ξεστρατημένου Σικελιανοῦ κι' ἀπὸ τὴ
βροντερὴ ζεστὴ φωνὴ του κάποιον ἀντίλαλο.
Ἴσως κι' ἐκεῖνος ξαναγύριζε ν' ἀναζητήσει,
πρὶν δοθεῖ τελειωτικὰ σὸ χῶμα τῆς Ἀττικῆς,
τὸ πρῶτο κυκλόμινο στὸν σπιτικὸ του κῆπον,
ξαναγύριζε στὴν ἔκθαμβη ὥρα τῆς
πρώτης πρώτης παιδικῆς συγκινήσεως,
τῆς δεμένης μὲ τὸ χῶμα τῆς μικρῆς
πατρίδας.

ΠΕΤΡΟΣ ΓΛΕΖΟΣ

